

ΟΔΗΓΙΑ 2004/80/ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
της 29ης Απριλίου 2004
για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 308,

την πρόταση της Επιτροπής⁽¹⁾,

τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁽²⁾,

τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής⁽³⁾,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Ένας από τους στόχους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι η κατάργηση κάθε εμποδίου στην ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και υπηρεσιών μεταξύ των κρατών μελών.
- (2) Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί στην υπόθεση Cowan⁽⁴⁾, ότι όταν η κοινοτική νομοθεσία εγγυάται σε ένα φυσικό πρόσωπο το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας σε άλλο κράτος μέλος, η προστασία του προσώπου αυτού βάσει των αυτών προϋποθέσεων με εκείνες για τους υπηκόους και τα πρόσωπα που διαμένουν σε αυτό το κράτος, συμβαδίζει με αυτή την ελεύθερη κυκλοφορία. Τα μέτρα για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο της υλοποίησης του στόχου αυτού.
- (3) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999 υπογράμμισε ότι θα πρέπει να θεσπιστούν στοιχειώδεις ρυθμίσεις για την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, ιδίως όσον αφορά την πρόσβαση τους στη δικαιοσύνη και στο δικαίωμα αποζημίωσής τους, συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, της επιστροφής των δικαστικών εξόδων.
- (4) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών της 25ης και 26ης Μαρτίου 2004, ζήτησε στη δήλωσή του για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, να εκδοθεί η παρούσα οδηγία πριν από την 1η Μαΐου 2004.
- (5) Το Συμβούλιο θέσπισε στις 15 Μαρτίου 2001 την απόφαση-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες⁽⁵⁾. Με βάση τον τίτλο VI της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, παρέχεται με την απόφαση αυτή στα θύματα εγκληματικών πράξεων, η δυνατότητα να αξιώνουν αποζημίωση από τον δράστη στα πλαίσια ποινικής διαδικασίας.
- (6) Τα θύματα εγκληματικών πράξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δικαιούνται εύλογης και προσηκούσας αποζημίωσης για τη ζημία την οποία υπέστησαν, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο τελέστηκε η αξιόποινη πράξη.
- (7) Δυνάμει της παρούσας οδηγίας θεσπίζεται σύστημα συνεργασίας για τη διευκόλυνση της αποζημίωσης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα, το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται στο πλαίσιο των ρυθμίσεων των κρατών μελών για την αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που έχουν τελεστεί στο αντίστοιχο έδαφός τους. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να συσταθεί μηχανισμός αποζημίωσης σε όλα τα κράτη μέλη.
- (8) Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει τέτοια συστήματα αποζημίωσης, εκ των οποίων ορισμένα προκύπτουν από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους δυνάμει της ευρωπαϊκής σύμβασης της 24ης Νοεμβρίου 1983 σχετικά με την αποζημίωση των θυμάτων εγκλημάτων βίας.
- (9) Δεδομένου ότι τα μέτρα που περιλαμβάνονται στην παρούσα οδηγία είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση των στόχων της Κοινότητας και η συνθήκη δεν προβλέπει άλλες εξουσίες, εκτός από τις εξουσίες του άρθρου 308, για την έκδοση της παρούσας οδηγίας πρέπει να εφαρμοστεί το άρθρο αυτό.
- (10) Τα θύματα εγκληματικών πράξεων συχνά δεν μπορούν να λάβουν αποζημίωση από τον δράστη της αξιόποινης πράξης, λόγω του ότι ο δράστης ενδέχεται να μη διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους για να ικανοποιήσει απόφαση αποζημίωσης ή διότι δεν μπορεί να εξακριβωθεί η ταυτότητά του ή να διωχθεί ποινικά.
- (11) Πρέπει να εγκαθιδρυθεί σύστημα συνεργασίας μεταξύ των αρχών των κρατών μελών για να διευκολύνεται η παροχή αποζημίωσης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εγκληματική πράξη έχει τελεστεί σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος στο οποίο διαμένει το θύμα.
- (12) Αυτό το σύστημα πρέπει να εξασφαλίζει ότι τα θύματα εγκληματικών πράξεων μπορούν σε κάθε περίπτωση να αποταθούν σε αρχή του κράτους μέλους στο οποίο διαμένουν, ενώ πρέπει να περιορίζονται οι πρακτικές και γλωσσικές δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν σε υποθέσεις διασυνοριακού χαρακτήρα.
- (13) Αυτό το σύστημα πρέπει να περιλαμβάνει τις διατάξεις που είναι απαραίτητες για να παρέχεται στα θύματα εγκληματικών πράξεων η δυνατότητα εξεύρεσης των πληροφοριών που απαιτούνται για την αίτηση αποζημίωσης και για να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών.
- (14) Η παρούσα οδηγία τηρεί τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που κατοχυρώνονται ιδίως από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

⁽¹⁾ ΕΕ C 45 Ε της 25.2.2003, σ. 69.

⁽²⁾ Γνώμη που δόθηκε στις 23 Οκτωβρίου 2003 (δεν έχει ακόμα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽³⁾ ΕΕ C 95 της 23.4.2003, σ. 40.

⁽⁴⁾ Υπόθεση 186/87, Συλλογή Νομολογίας του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου 1989, σ. 195.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 82 της 22.3.2001, σ. 1.

- (15) Δεδομένου ότι ο στόχος της διευκόλυνσης της αποζημίωσης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα δεν μπορεί να επιτευχθεί ικανοποιητικά από τα κράτη μέλη λόγω των διασυνοριακών στοιχείων και μπορεί συνεπώς, λαμβανομένων υπόψη των διαστάσεων και των επιπτώσεων της δράσης, να επιτευχθεί καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο, η Κοινότητα μπορεί να λάβει μέτρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας του άρθρου 5 της συνθήκης. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας του ίδιου άρθρου, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία για την επίτευξη του στόχου αυτού.
- (16) Τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή της οδηγίας θεσπίζονται σύμφωνα με την απόφαση 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή⁽¹⁾,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΣΕ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΜΕ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Άρθρο 1

Δικαίωμα αίτησης στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του αιτούντος

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο αιτών αποζημίωση να δικαιούται να υποβάλει την αίτησή του σε αρχή ή σε άλλο όργανο του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει συνήθως, όταν έχει τελεστεί εκ προθέσεως έγκλημα βίας σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του.

Άρθρο 2

Ευθύνη για την καταβολή αποζημίωσης

Η αποζημίωση καταβάλλεται από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει τελεστεί η εγκληματική πράξη.

Άρθρο 3

Αρμόδιες αρχές και διοικητικές διαδικασίες

1. Τα κράτη μέλη συστήνουν ή ορίζουν μία ή περισσότερες αρχές ή όργανα, εφεξής καλούμενες «αρχή ή αρχές συνδρομής», η (οι) οποία(-ες) είναι αρμόδια(-ες) για την εφαρμογή του άρθρου 1.
2. Τα κράτη μέλη συστήνουν ή ορίζουν μία ή περισσότερες αρχές ή όργανα, εφεξής καλούμενες «αρχή ή αρχές που λαμβάνει(-ουν) την απόφαση», η (οι) οποία(-ες) είναι αρμόδια(-ες) για τη λήψη απόφασης για τις αιτήσεις αποζημίωσης.

⁽¹⁾ ΕΕ L 184 της 17.7.1999, σ. 23.

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο αιτών αποζημίωση να υπόκειται στις ελάχιστες, κατά το δυνατόν, διοικητικές διατυπώσεις.

Άρθρο 4

Ενημέρωση των δυνητικών αιτούντων

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα πρόσωπα τα οποία ενδέχεται να εγείρουν αξίωση αποζημίωσης να λαμβάνουν γνώση των σημαντικών πληροφοριών σχετικά με τη δυνατότητα αποζημίωσης, με όλα τα μέσα που τα κράτη μέλη κρίνουν ως ενδεδειγμένα.

Άρθρο 5

Συνδρομή στον αιτούντα

1. Η αρχή συνδρομής παρέχει στον αιτούντα τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 4, καθώς και τα απαιτούμενα έντυπα αιτήσεων, βάσει του εγχειριδίου που καταρτίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 13.
2. Η αρχή συνδρομής παρέχει, κατόπιν αιτήσεως, γενικές οδηγίες στον αιτούντα και τον πληροφορεί για τον τρόπο συμπλήρωσης του εντύπου της αίτησης καθώς και για τα δικαιολογητικά που ενδεχομένως απαιτούνται.
3. Η αρχή συνδρομής δεν προβαίνει σε καμία αξιολόγηση της αίτησης.

Άρθρο 6

Διαβίβαση των αιτήσεων

1. Η αρχή συνδρομής διαβιβάζει την αίτηση και όλα τα σχετικά δικαιολογητικά το ταχύτερο δυνατόν στην αρχή απόφασης.
2. Η αρχή συνδρομής διαβιβάζει την αίτηση χρησιμοποιώντας το έντυπο που προβλέπεται στο άρθρο 14.
3. Η γλώσσα της αίτησης και των ενδεχόμενων απαιτούμενων δικαιολογητικών πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 11.

Άρθρο 7

Παραλαβή των αιτήσεων

Η αρχή απόφασης στην οποία διαβιβάζεται αίτηση αποζημίωσης σύμφωνα με το άρθρο 6, κοινοποιεί το συντομότερο δυνατόν στην αρχή συνδρομής και στον αιτούντα τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) το πρόσωπο ή το αρμόδιο τμήμα που χειρίζεται το θέμα·
- β) απόδειξη παραλαβής της αίτησης·
- γ) ει δυνατόν, κατά προσέγγιση προσδιορισμό του χρονικού διαστήματος εντός του οποίου θα ληφθεί η απόφαση για την αίτηση.

Άρθρο 8

Αιτήσεις για συμπληρωματικές πληροφορίες

Η αρχή συνδρομής παρέχει, εφόσον χρειάζεται, γενικές οδηγίες στον αιτούντα για τυχόν συμπληρωματικές πληροφορίες που ζητεί η αρχή απόφασης.

Στη συνέχεια, ύστερα από αίτηση του αιτούντος, τις διαβιβάζει το συντομότερο δυνατόν απευθείας στην αρχή απόφασης, επισυνάπτοντας, κατά περίπτωση, κατάλογο των διαβιβαζόμενων δικαιολογητικών εγγράφων.

Άρθρο 9

Ακρόαση του αιτούντος

1. Εφόσον η αρχή απόφασης αποφασίσει, σύμφωνα με τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους, να δεχθεί σε ακρόαση τον αιτούντα ή άλλα πρόσωπα, π.χ. μάρτυρες ή πραγματογνώμονες, τότε δύναται να έλθει σε επαφή με την αρχή συνδρομής προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι:

α) η ακρόαση διενεργείται απευθείας από την αρχή απόφασης, σύμφωνα με τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους, και ειδικότερα τηλεφωνικώς ή με τη χρήση τηλεικονοδιάσκεψης, ή ότι

β) η ακρόαση διενεργείται από την αρχή συνδρομής, σύμφωνα με τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους, η οποία στη συνέχεια διαβιβάζει τα πρακτικά της ακρόασης στην αρχή απόφασης.

2. Η απευθείας ακρόαση σύμφωνα με την παράγραφο 1 στοιχείο α) διενεργείται μόνον σε συνεργασία με την αρχή συνδρομής και έχει προαιρετικό χαρακτήρα, χωρίς η αρχή απόφασης να μπορεί να επιβάλει καταναγκαστικά μέτρα.

Άρθρο 10

Κοινοποίηση της απόφασης

Η αρχή απόφασης κοινοποιεί την απόφαση για την αίτηση αποζημίωσης στον αιτούντα και στην αρχή συνδρομής, χρησιμοποιώντας το έντυπο που προβλέπεται στο άρθρο 14, το συντομότερο δυνατόν μετά τη λήψη της απόφασης, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

Άρθρο 11

Λοιπές διατάξεις

1. Οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται μεταξύ των αρχών σύμφωνα με τα άρθρα 6 έως 10 πρέπει να συντάσσονται:

α) στις επίσημες γλώσσες ή σε μία από τις γλώσσες του κράτους μέλους της αρχής στην οποία διαβιβάζονται οι εν λόγω πληροφορίες και η οποία αντιστοιχεί σε μία από τις επίσημες κοινοτικές γλώσσες, ή

β) σε άλλη κοινοτική γλώσσα την οποία το εν λόγω κράτος μέλος έχει δηλώσει ότι μπορεί να δεχθεί,

με εξαίρεση:

i) το πλήρες κείμενο των αποφάσεων της αρχής απόφασης, των οποίων το γλωσσικό καθεστώς διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους της εν λόγω αρχής,

ii) τα πρακτικά που συντάσσονται μετά από ακρόαση σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο β), των οποίων το γλωσσικό καθεστώς καθορίζεται από την αρχή συνδρομής, υπό την προϋπόθεση ότι αντιστοιχεί σε μία από τις επίσημες κοινοτικές γλώσσες.

2. Οι υπηρεσίες που παρέχονται από την αρχή συνδρομής, δυνάμει των άρθρων 1 έως 10, δεν γεννούν αξίωση επιστροφής τελών ή δαπανών από τον αιτούντα ή από την αρχή που λαμβάνει την απόφαση.

3. Τα έντυπα των αιτήσεων και τυχόν άλλο δικαιολογητικό έγγραφο που διαβιβάζονται σύμφωνα με τα άρθρα 6 έως 10, δεν χρειάζονται βεβαίωση γνησιότητας ή άλλες ανάλογες διατυπώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ

Άρθρο 12

1. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας για την πρόσβαση στο δικαίωμα αποζημίωσης σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα πρέπει να βασίζονται στα συστήματα των κρατών μελών για την αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που έχουν τελεστεί στο αντίστοιχο έδαφος τους.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι στο πλαίσιο των εθνικών τους ρυθμίσεων υπάρχει πρόβλεψη για σύστημα αποζημίωσης των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που έχουν τελεστεί στο αντίστοιχο έδαφος τους, το οποίο διασφαλίζει εύλογη και προσηκουσα αποζημίωση των θυμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Άρθρο 13

Πληροφορίες που διαβιβάζονται στην Επιτροπή και εγχειρίδιο

1. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή, το αργότερο έως την 1η Ιουλίου 2005 λεπτομέρειες σχετικά με:

α) τον κατάλογο των αρχών που συστάθηκαν ή ορίστηκαν σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφοι 1 και 2, καθώς και κατάλληλες, κατά περίπτωση, πληροφορίες, σχετικά με την ειδική και κατά τόπο δικαιοδοσία των εν λόγω αρχών·

β) τη (τις) γλώσσα(-ες), την (τις) οποία(-ες) μπορούν να αποδεχθούν οι αρχές για τους σκοπούς της εφαρμογής των άρθρων 6 έως 10 και την (τις) επίσημη(-ες) γλώσσα(-ες), εκτός από τη δική του ή τις δικές τους γλώσσες, στις οποίες δέχονται να γίνει η διαβίβαση των αιτήσεων σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο β)·

- γ) τις πληροφορίες που παρέχονται σύμφωνα με το άρθρο 4·
 δ) τα έντυπα των αιτήσεων αποζημίωσης.

Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για κάθε μεταγενέστερη μεταβολή των εν λόγω πληροφοριών.

2. Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, καταρτίζει και δημοσιεύει στο Διαδίκτυο εγχειρίδιο στο οποίο περιλαμβάνονται οι πληροφορίες που παρέχουν τα κράτη μέλη σύμφωνα με την παράγραφο 1. Η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να πράξει τα δέοντα για τις απαιτούμενες μεταφράσεις του εγχειριδίου.

Άρθρο 14

Έντυπο για τη διαβίβαση των αιτήσεων και των αποφάσεων

Το αργότερο έως τις 31 Οκτωβρίου 2005 καταρτίζονται έντυπα για τη διαβίβαση των αιτήσεων και των αποφάσεων σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγράφου 2 του άρθρου 15.

Άρθρο 15

Επιτροπή

1. Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επικουρείται από επιτροπή.
2. Στις περιπτώσεις που γίνεται μνεία της παρούσας παραγράφου, εφαρμόζονται τα άρθρα 3 και 7 της απόφασης 1999/468/ΕΚ.
3. Η επιτροπή θεσπίζει τον εσωτερικό της κανονισμό.

Άρθρο 16

Κεντρικά σημεία επαφής

Τα κράτη μέλη διορίζουν ένα κεντρικό σημείο επαφής με σκοπό:

- α) την παροχή συνδρομής για την εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 13·
- β) τη στενότερη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της αρχής συνδρομής και της αρχής απόφασης στα κράτη μέλη, και
- γ) την παροχή βοήθειας και την αναζήτηση λύσεων για κάθε δυσκολία που μπορεί να παρουσιαστεί κατά την εφαρμογή των άρθρων 1 έως 10.

Οι αρμόδιοι επαφής συναντώνται τακτικά.

Άρθρο 17

Ευνοϊκότερες διατάξεις

Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη, εφόσον οι εν λόγω διατάξεις συνάδουν με την παρούσα οδηγία, να:

- α) θεσπίζουν ή διατηρούν ευνοϊκότερες διατάξεις προς όφελος των θυμάτων εγκληματικών πράξεων ή άλλων προσώπων που θίγονται από εγκληματικές πράξεις·
- β) θεσπίζουν ή διατηρούν διατάξεις με σκοπό την αποζημίωση θυμάτων εγκληματικών πράξεων που τελούνται εκτός του

εδάφους τους, ή άλλων προσώπων που θίγονται από εγκληματικές πράξεις, με την επιφύλαξη τυχόν προϋποθέσεων που προσδιορίζουν τα κράτη μέλη για το σκοπό αυτό.

Άρθρο 18

Εφαρμογή

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2006, με την εξαίρεση της παραγράφου 2 του άρθρου 12, για την οποία η ημερομηνία συμμόρφωσης θα είναι η 1η Ιουλίου 2005. Πληροφορούν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.
2. Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση με την παρούσα οδηγία εφαρμόζονται μόνο σε αιτούντες που έχουν υποστεί ζημία λόγω εγκληματικών πράξεων που έχουν τελεστεί μετά την 30ή Ιουνίου 2005.
3. Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα ανωτέρω μέτρα, αυτά περιέχουν αναφορά στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από την αναφορά αυτή κατά την επίσημη έκδοσή τους. Ο τρόπος της αναφοράς αποφασίζεται από τα κράτη μέλη.
4. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιαστών διατάξεων εσωτερικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 19

Επανεξέταση

Το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2009, η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 20

Έναρξη ισχύος

Η παρούσα οδηγία τίθεται σε ισχύ την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Άρθρο 21

Αποδέκτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Λουξεμβούργο, 29 Απριλίου 2004.

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

M. McDOWELL